

152. Hoeveel deelen heeft de Wet der Tien Geboden? Zij bevat twee tafelen, waarvan de eerste uit vier, de tweede uit zes geboden bestaat.

153. Wat leert de eerste tafel?

Hoe wij moeten zijn en ons moeten gedragen jegens God.

154. Wat de tweede?

Hoe wij moeten zijn en ons moeten gedragen jegens de menschen.

155. Wat is het eerste gebod?

Hoor Israël: Ik ben de Heere Uw God, die u uit het land van Egypte, uit het diensthuis, heb uitgeleid. Gij zult geen vreemde goden voor Mijn aangezicht hebben.

156. Wat verbiedt God door dit gebod?

Dat wij den dienst¹⁾, dien wij Hem verschuldigd zijn, niet nalaten noch aan een ander bewijzen.

157. Welke is de dienst, die naar Zijn bevel Hem beezen moet worden?

Dat wij Hem naar Zijn eigen Woord als onzen God erkennen, aan geheel Zijn Woord zoo vast mogelijk gelooven, op Hem alléén al ons vertrouwen stellen, van Hem alles goeds verwachten, Hem boven alles liefhebben en vreezen, ons voor Hem verootmoedigen, en met geduld dragen alles wat Hij ons aandoet of oplegt.

158. Als Mozes het Israëlitische volk aanspreekt, handelt hij dan ook met ons?

Niet minder dan met hen. Ten eerste, omdat God toen niet voor 'teerst de Wet, in de Tien Geboden vervat, gegeven heeft, maar Hij heeft voor het volk Israël herhaald en verklaard, niet alleen wat Hij van hen eischt, maar datgene, waartoe alle redelijke schepselen geschapen zijn. Ten tweede, wij zijn de geestelijke zonen van Abraham en Israël, naardien wij Christus zijn ingevoegd, die het natuurlijke zaad van Abraham is²⁾.

R.

G. B.

1) Cultus.

2) Vgl. Galaten III.

LITERATUUR EN KUNST

De kunst en de Kerk.

II.

In hetzelfde nummer van het „Critisch Bulletin“ (Sept. afl. 1938), waarin Mr. Roel Houwink zijn door ons gewraakte kritiek geeft op het Gedenboek van Abraham Kuiper, geeft Johan Theunisz een In Memoriam van Alie van Wijhe-Smeding.

Wij willen hierover iets vertellen — om dan meteen te constateeren in welk gezelschap Roel Houwink niet versmaadt te verkeer.

Johan Theunisz meent den heftigen aard en de felle natuur van deze, onlangs overleden, schrijver te kunnen verklaren uit haar afkomst uit de „star-Calvinistische kringen“. Hij zegt: „Men moet deze kringen kennen, om te weten, welke geestelijke erfenis deze vrouw mee kreeg in het leven“.

Het doet een beetje grappig aan dezen kriticus te hooren zeggen: „Men moet die kringen kennen“. Hij zelf geeft duidelijk blijk, dat hij ze volstrekt niet kent. Evenmin als b.v. Arthur van Schendel, van wien gezegd wordt, dat hij in zijn noodlotsboeken Calvinistische menschen teekent.

Hij zegt: „Dat al maar weer praten over God en Duivel (duivel met een hoofdletter! van R.) dat is een legaat van haar voorvaderen“. En verder: „Niemand zal er van droomen haar tot de christe-

Bij de tweede groep kinderen waren de getallen als volgt:

1	niet een gezin met 14 kinderen,
2	„ „ „ „ 12 „
1	„ „ „ „ 11 „
4	„ „ „ „ 10 „
2	„ „ „ „ 9 „
7	„ „ „ „ 8 „
15	„ „ „ „ 7 „
3	„ „ „ „ 6 „
1	„ „ „ „ 5 „
2	„ „ „ „ 3 „
1	„ „ „ „ 2 „
1	„ „ „ „ 1 kind.

Het gemiddeld kindertal bedroeg hier dus 7.5. Nu zijn de laatste jaren deze verhoudingen wel eenigszins gewijzigd. Bij de sociaal lagere klassen begint de bewuste geboortebepijking meer en meer door te dringen, terwijl bij de hogere klassen de neiging bestaat hier en daar het kindertal uit te breiden. Hoewel er dus in de verschillende klassen ten opzichte van de geboortefrequentie een zekere tendenz tot nivellering valt waar te nemen, blijft het niettemin een feit, dat het kinderrijke gezin het meest voorkomt in de lagere klassen en speciaal bij de allerdiepste lagen der maatschappij. Het z.g.n. lomp-proletariaat, de minst begaafden. Dat de opzettelijke verhindering van zwangerschap juist halt houdt bij de personen, die aan den zelfkant der beschaving leven, wordt algemeen toegeschreven aan de omstandigheid, dat deze menschen niet door moreele of sociale overwegingen er toe gebracht worden hun progenituur te beperken.

lijke schrijvers te rekenen, maar van haar eerste tot haar laatste boek is haar werk calvinistisch..."

Ja, u moet die Calvinistische kringen kennen, ziet u!

Waar dat Calvinisme dan wel uit bestaat?

Johan Theunisz zal het u vertellen:

„Zooals haar figuren steeds iets gemartelds hadden, als verscheurd werden door folterende onzekerheden, knagingen, wroegingen, onbekende dreigingen, als gebukt gingen onder een noodlot, onder hun praedestinatie, zoo ging Alie Smeding zelf door het leven..."

Nu weten we het: noodlot en praedestinatie. Dat is immers het hart van het Calvinisme?

Maar we gaan verder:

„Haar calvinistische visie maakte, dat elke lieflijkheid, elke zonnigheid, elke onbevangenheid miste..."

Je moet die calvinistische kringen kennen om het zoo precies te kunnen zeggen.

Vlak onder die pracht-karakteriseering van het Calvinisme geeft Mr. Roel Houwink in hetzelfde tijdschrift zijn kritiek op het gedenboek van Dr. Kuiper. Wij zouden hem graag willen vragen: Wat zegt gij van al dit fraais van Johan Theunisz, Mr. Houwink? Schrijf daar nu eens over in „Opwaartsche Wegen“.

Maar wij zouden hier niet schrijven over het dwaze Zerrbild, dat Johan Theunisz van het Calvinisme geeft — het is trouwens verre van oorspronkelijk — indien in onzen eigen kring van Protestantische letterkundigen, bij sommigen niet een zelfde kopschuwheid bestond om tot dien Calvinistischen kring gerekend te worden.

Het is toch wel het ergste wat je overkomen kan, om voor bekrompen, burgerlijk door te gaan, verward te zijn in dogma's en kerkelijke belijdenissen.

Kerk en dogma hebben in onzen kring bij heel wat jongeren hun waarde ingeboet. En vooral bij onze jong-Protestantsche dichters.

De kunstzinnige christen, die bij inspiratie leeft, kan zich niet gemakkelijk wringen in het keurs van den ietwat bekrompen kerkelijken mensch. Twee maal per Zondag naar de kerk, iedereen dag twee of drie maal den Bijbel lezen, dat zijn zoo van die dingen, die „burgerlijk“ heeten en dat verburgerlijkte christendom heeft dat misschien wel noodig, maar de „kunstenaar“ staat daar toch boven. Zijn blik is ruimer en zoekt bredere horizonten af.

De kunst leeft uit „eigen innerlijke wetten“.

En ach, daar legt de bloemlezing uit het werk der „Jong-Protestantsche Christenen“ dan ook wel geluigenis van af.

Leest men dezen bundel door, dan valt het groote meerendeel al direct geheel buiten beschouwing, omdat dat deel noch protestantsch, noch christelijk is.

Zij konden evengoed in elken niet-christelijken of niet-protestantschen bundel een plaats gevonden hebben.

Maar wat schiet er dan over?

Het is niet veel en wat nog christelijk heeten mag, accentueert onze bezwaren.

Luister eens naar Muus Jacobse, den auteur van „Het derde Réveil“, als hij dichten gaat van den dronken Noach:

„Jafel en Sem zagen het wel en zwegen,
Maar Cham, brave burger, kan er niet tegen,
En Cham dacht: Wat een rare vent! en lachte.

Het gevolg van dit verschijnsel, gedifferentieerde geboorten-frequentie genaamd, is een groot verschil in vruchtbaarheid tusschen de meer en de minder begaafden. En deze wanverhouding tusschen de geestelijk meer- en de geestelijk minderwaardigen wordt nog verscherpt door de omstandigheid, dat de betekenis der beperking van minderwaardige elementen, die vroeger door ziekte en sterfte onopzettelijk plaatsvond, belangrijk is achteruitgegaan. De mortaliteit toch is, dank zij den vooruitgang der medische wetenschap, de laatste decennien aanzienlijk gedaald, met name de zuigelingensterfte. Dat deze verminderde sterfte, in 't bijzonder de lage kindersterfte, vooral ten goede is gekomen aan de zwakken is vrijwel zeker. In plaats dus, dat de lichamelijke en geestelijk minderwaardigen vroegtijdig bezwijken, gelijk dit destijds het geval was, blijven zij thans in leven, komen dikwijls ten huwelijk en krijgen een talrijk, niet zoo zelden eveneens minderwaardig, nageslacht.

Deze beide veranderingen in de wijze, waarop de bevolking wordt samengesteld, zoowel bewuste geboortebepijking der meer begaafden als de verhoogde levenskansen van al hetgeen zwak en minderwaardig is, hebben tot gevolg een achteruitgaan van de kwalitatieve samenstelling der bevolking.

De betekenis van een dergelijke kwalitatieve degeneratie wordt duidelijk wanneer men bedenkt, dat een deel van die geestelijk minderwaardigen in hun verder leven veel eerder tot landlooperij, alcoholisme, pauperisme, misdaad, prostitutie, enz. zal komen dan de personen met gemiddeld normale geestvermogens.

En het is niet gemakkelijk den viciëusen cirkel:

Daarom zal Cham vervloekt zijn, al de dagen.
Hij zal zijn teeken op zijn voorhoofd dragen,
En alle dichters zullen hem verachten."

Om misverstand te voorkomen merken wij op, dat men niet moet denken bij het lezen van de gedichten van Muus Jacobse over Bijbelsche figuren, dat hij Bijbelsche geschiedenis geeft.

Het zijn „allerindividueelste impressies“ die hij in zijn sonnetten uitzingt, naar „aanleiding“ van Bijbelsche personen. Meer niet. Men zou zich licht kunnen vergissen.

Maar ook zoo zegt dat „brave burger“ als epitheton ornans bij den naam van Cham ons heel wat. En alle dichters kunnen welhaast niet anders doen dan dien „braven burger“ verachten.

Maar Calvinistisch is deze poëzie niet, al moge ze dan Protestantisch-Christelijk heeten.

P. Minderaa geeft in deze bloemlezing een Kerstliedje voor 1935.

Hierin worden ontroerende en treffende dingen gezegd en het is een der sporadisch voorkomende verzen, waarin ook iets over de Kerk gezegd wordt. Maar hoe?

Hij bidt het Kindeke:

„Laat alle sterren kwinkelen,
maar doe de deftige predikheeren
vergeten, wat ze preeken moeten,
om u als kindertjes te groeten..."

Natuurlijk kan de bedoeling opperbest zijn en deze zal dat ook wel zijn, maar als er direct onder volgt:

„Daal uit de wolken, eeuwig lied
en kind, vergeet de dichters niet..."

dan is er plaats voor de vraag aan Minderaa: „Waarom bidt gij niet of de dichters hun verzen maken vergeten mogen op Kerstmis. Waarom de dominé's wel en gij niet?"

Wel natuurlijk, dat dichterschap, dat is een genade van God, dat is hoogste inspiratie! Hoe kan een dichter dan zwijgen op het Kerstfeest? Het zou miskenning van het Goddelijke ambt zijn, dat de dichter ontvangen heeft.

Ach ja, maar die deftige predikheeren, die zijn maar dominé's. Hoe kunnen die menschen op Kerstfeest spreken van een „ambtsopdracht"?

Dat moge Protestantisch-Christelijk heeten, Calvinistisch is deze opvatting zeker niet.

En G. J. Peelen weet in dezen bundel met de Kerk ook al geen raad. Hij heeft het over den „Nationale Bid- en Boetedag" en zegt er dit van:

„... Maar nu de koersen en de dividenden
gaan slinken en de loonen dalen moeten,
nu ieder aan het eind van zijn Latijn
en zonder hoop meer is, en zelfs Colijn
geen kans meer ziet malaise af te wenden
nu wordt het tijd voor smeekgebed en boete..."

Ik denk aan het gebed van Salomo bij de inwijding van den tempel, hoe deze den boetedag van Gods volk, van Gods Kerk voor Gods Aangezicht bracht: „... indien dat Volk gezondigd heeft..."

Ik weet het wel, Minderaa meent het best, natuurlijk, maar Calvinistisch is zijn visie op de kerk niet.

Ik geloof, dat hier de grootste fout ligt bij de meesten van onze „Jong-Protestantsche dichters": zij hebben geen Kerkbegrip meer.

In heel deze bloemlezing, die representatief moet heeten voor de productie van onze jonge christelijke dichters, is met geen woord gerept over de heerlijkheid der Kerk, zooals ze geschonken is

zwakzinnigheid — armoede — misdaad — prostitutie — venerische infectie — alcoholisme — psychopathie — zwakzinnigheid te doorbreken. Met de zwakzinnigheid n.l. hangen allerlei verschijnselen samen; zij is de oorzaak van gezinsverwaarloozing, van veel armoede; zij vormt vaak de bron voor prostitutie. Alcoholisme bevordert misdadigheid en lichtzinnigheid; dit laatste heeft vaak ten gevolge ongeoorloofde geslachtsgemeenschap, wat op zijn beurt de bron kan worden voor venerische ziekten. Geslachtsziekten hebben o.m. tot gevolg halfblindheid, doofheid, zwakzinnigheid of achterlijkheid; dit laatste voert tot lage loonen, ontslag uit het werk en armoede. Omgekeerd dragen zwakzinnigheid en achterlijkheid bij tot de verbreiding van venerische ziekten en alcoholisme en bevordert armoede prostitutie en misdadigheid, terwijl alcoholisme of direct of als andere vorm van psychopathie de voorlooper is van idiotie, zwakzinnigheid en krankzinnigheid en met deze laatste voert het tot gezinsverwaarloozing en pauperisme. Inderdaad een vlechtwerk van sociale ellende, dat buitengewoon moeilijk te ontwarren is, omdat de eene draad zoo vast aan de andere is gehecht en het slechte materiaal zoo moeilijk door beter is te vervangen."

Gelukkig zijn in de laatste jaren de oogen voor deze problemen opengestaan, waardoor vanzelf de zorg voor geestelijke volksgezondheid in het midden van de belangstelling kwam te staan.

D.

A. C. D.

6) Vgl. Dr. P. J. Waardenburg: Eugense, medisch-maatschappelijk belicht. Geschriften van de Ned. Herv. Vereeniging voor geestelijke volksgezondheid, I, blz. 99.